

Jaargang 30

september 2015

nummer 82

Groninga

Vriendenbulletin

STICHTING VRIENDEN VAN DE STAD GRONINGEN

COLOFON INHOUDSOPGAVE

Colofon

Redactie:

P. J. E. Bootsma
T. van der Meulen
M. J. A. Vooijs
M. L. Hintzbergen

Lay-out

C. Weis, Groningen

Druk:

Drukkerij C. Weis

Redactieadres:

Crouwelstraat 52,
9731 ME Groningen.
050-5424848
maria@hintzbergen.nl

Afbeelding omslag:

onverwacht bezoek van
Christo: de stadsschouwburg
foto: Tom van der Meulen

Kopijdatum

nummer 83:
1 november 2015

Kopij aanleveren in Word,
foto's:
JPEG, Tiff of EPS

ISSN 1384-8607

Inhoudsopgave:

Tom van der Meulen <i>Van de voorzitter</i>	1
Tom van der Meulen <i>Bestemming Binnenstad – het menselijk tekort in Groningen</i>	2
Mededelingen	9
Pieter Bootsma <i>De transitie</i>	10
Pieter Bootsma <i>Groningen, veilige fietsstad?</i>	12
Tineke Vooijs <i>Het nieuwe wonen in de binnenstad</i>	16
Activiteiten	18
Groningana	19

Van de voorzitter

Op 31 juli 2015 is Gerard J.D. Offerman overleden. Gerard Offerman is van grote betekenis geweest voor de Vrienden, eerst als secretaris, spoedig daarna als voorzitter, van '86 tot '89, tenslotte als (gewoon doch actief) bestuurslid tot 1997. Van blijvende betekenis was zijn inzet, namens de Vrienden van de Stad, bij de Stichting Archeologisch Onderzoek Martiniekerkhof en de stichting Red het Zuiderpark. Als kundig en enthousiast bestuurder wist hij in samenwerking met anderen veel tot stand te brengen.

Deze aflevering van het Vriendenbulletin heeft weer een ruime, zij het niet verrassende variatie aan bijdragen. Groningen fietsstad, Groningen studentenstad, Groningen binnenstad, Groningen transitie stad, Groningen woonstad, het komt allemaal voorbij. Stedelijk beleid voeren begint tegenwoordig met je een beeld te vormen van je doelgroep. Beleid heeft een geadresseerde, zonder (hopelijk) in cliëntelisme te vervallen. En dan

zie je meer en meer: de gemeente faciliteert (zet op de kaart) en verder wordt het aan anderen overgelaten, waarbij de gemeente zogenaamd faciliterend is maar wel degelijk van belang. Dat laatste is natuurlijk ook de missie van de gemeente, onbelangrijk willen zijn zit niet in het dna van bestuurders, maar tegelijk is het de kunst om wat je wilt bereiken door anderen te laten doen. Neem een item als Groningen kennisstad: universiteit en hogeschool zorgen voor de empirische evidentie, de gemeente voor het imago. Bestuur is niet beheersen of controleren, maar dansen. Huisvesting van studenten is een pro memorie post. En dan hopen dat het goed komt. De focus op *image building* heeft niet alleen positieve kanten. Het is niet vanzelfsprekend dat altijd alle van belang zijnde actoren hun eigen missie kunnen realiseren, laat staan of dat ook over de volle omvang wenselijk zou zijn voor de stad – en niet te vergeten, zijn bewoners. Dat lijkt een open deur, maar de ervaring leert dat bij de ontwikkeling van het imago van steden (city branding) de doelgroepen vaak met iets meer overtuiging en inspanning elders gezocht worden dan in de eigen stad.

Beleid voeren met focus op de doelgroep biedt alleszins kans op een minder integrale aanpak, sterker nog: de tunnelvisie

ligt voor het grijpen. Wordt een beleidslijn ingezet omdat die de doelgroep kietelt? En doe je er als burger nog toe als je van die doelgroep geen deel uitmaakt, of zelfs niet uit *wilt* maken? De grote vraag is dan: moet je als gemeente dan maar van alles doen tot 'het mis gaat'? Zoek je evenwichtigheid van beleid door er op te speculeren dat door de tijd heen alle onevenwichtigheden wel worden gecompenseerd door nieuwe onevenwichtigheden? Het liberale denken waar de *invisible hand* (het zelf regulerend effect van de markt) uiteindelijk de oplossing biedt? Dat zou beleid *by trial and error* kunnen worden genoemd. Erkennend dat elke beleidsdaad onzekerheid in zich draagt gaat het misschien wat ver om dat tot missie te verheffen. Of zoek je evenwichtigheid in beleid door je zo goed mogelijk vooraf te realiseren wat beleidsinterventies voor gevolgen voor betrokkenen kunnen hebben? Als je beperkt bent in het overzien van de consequenties van je beleid zou je ook enige prudentie met je onderwerp van beleid mogen betrachten. Niet zomaar dingen doen. Stap voor stap, of wel *piecemeal social engineering*, *disjointed incrementalism*, scheldwoorden voor wie zogenaamd structurele oplossingen zoekt, termen uit het verleden, uit een objectgeoriënteerde planologie, en er valt veel negatiefs over te zeggen, maar het zijn ook geuzentermen voor wie 'de boel bij elkaar wil houden', of althans de stad als geheel als voorwerp van beleid wil zien. Wat zijn de grenzen van het varen op het kompas van doelgroepen? Een vraag die zich regelmatig laat stellen bij beleidsnota's, zoals Bestemming Binnenstad. Daarover meer in dit nummer.

Bestemming Binnenstad – het menselijk tekort in Groningen

Wie de Nota 'Bestemming Binnenstad' van de gemeente Groningen ter hand neemt, de inspraakversie 06/2015, herkent daarin onmiddellijk de hand van de bachelorstudent bedrijfskunde bij wie er geen twijfel bestaat aan een betere toekomstige wereld. Alleen bestaan er helaas mensen die het anders zien en dat is slecht voor de stad, voor de economie en voor de wereld in het algemeen. Zulke mensen zouden er niet moeten zijn. 'Bestemming binnenstad' is een product van de geest van deze tijd, dezelfde die ook het kabinet Rutte/Asscher tot leven heeft gekust. Wat zich laat omschrijven als 'beleid' is een optelsom van desiderata waar een weldenkend mens geen twijfels bij heeft. Zo kunnen liberalen en socialisten in een kabinet zaken doen en is er iets waarover men van mening verschilt dan verdwijnt dat simpelweg van de agenda. Zo is ook 'Bestemming Binnenstad' een tekst met positieve (natuurlijk!) perspectieven. Maar de vraag of het ook anders en beter kan wordt vermeden. Dat moet de lezer zelf maar bedenken.

Planning als communicatie

Communicatieve vaardigheid kan de opstellers van Bestemming Binnenstad niet worden ontzegd.

Wanneer je maar een *feelgood* stuk schrijft is draagvlak gewaarborgd. Zo'n tekst ontleent zijn waarde uitsluitend aan het feit dat je er een goed gevoel bij krijgt: woorden worden gekozen om hun positieve emotionele lading. Het waarheidsgehalte van de beschrijving die wordt gegeven of de geldigheid van het argument dat in stelling wordt gebracht (om maar eens wat te noemen) doen er niet toe. Integendeel, als er al wat wordt *beschreven* is dat om een positief gevoel te bewerkstelligen bij de lezer. Niet klagen, niet mopperen,

Groningen is een prachtstad maar wellicht kan (en moet!) het nog beter, dat is de algemene tenor van de nota.¹

In hoeverre met een tekst die uitsluitend gericht is op het geven van positieve prikkels de lezer serieus genomen wordt, is een vraag apart. Verantwoording van beleidskeuzen is wat anders dan het geven van positieve prikkels. Lange tijd werd verantwoording van keuzen als kern van de planologische discipline beschouwd. Dat is duidelijk een andere denkwereld dan die waarin de opstellers van 'Bestemming Binnenstad' zich bevinden. Hierin heeft men met name oog voor het 'talig karakter' van de beleidsroutine. Een beleidswerkelijkheid wordt niet zozeer beschreven als wel (met woorden) opgeroepen. Beleid is daarin een routine die wordt gedragen door een (dominante) discours, een impliciete of expli-

1) Terzijde: voor het uitprinten van de nota was het beter geweest als er geen foto's in de tekst waren opgenomen. Verder vraagt de layout nogal ruimte. De omvang zou dan gemakkelijk van 76 naar 15 pagina's kunnen worden gereduceerd, een stap op weg naar 'Duurzaam Groningen'. Maar dat is een ander beleidsveld! En planning een beetje integraal aanpakken is natuurlijk ouderwets.

Brugstraat: de bus er uit, dat zou opluchten!

ciete tekst die gedeeld wordt door betrokkenen en die het concrete ruimtelijk handelen rechtvaardigt (in het kort: Groningen prachstad, en het kan nog beter, zie hierboven). Keuzen worden niet geëxpliciteerd. Beleidshandelingen volgen uit het idee dat men van 'goede' planning heeft en bevestigen dat idee ook weer. Planningspraktijken worden *geframed* als passend binnen dat idee. Een wereld van verschil dus met de traditionele modernistische planning. Daarin staat het afwegen van keuzes centraal. Dat lijkt objectief, maar tegelijk valt te bedenken dat ook het maken en afwegen van keuzes onderhevig zijn aan de geest van de tijd. Zo laten zich de typische planologische producten van de jaren vijftig, zestig en zeventig (respectievelijk woonakkers, massale flatbouw en bloemkoolwijken), en allemaal goed (of zo goed mogelijk) beredeneerd en afgewogen, achteraf feilloos herkennen als kinderen van hun tijd. In alle objectiviteit had men onuitgesproken voorkeuren en blinde vlekken.

Toch is planning, als discipline waarin het afwegen en verant-

woorden van keuzes centraal staat, nog steeds relevant. Want als planningsprocessen worden *geframed* door communicatieoffensieven is er een niet gering risico op ontwikkeling van tunnelvisies. Dan komt op zeker moment de tijd om het proces eens te evalueren. Achteraf, met afstand tot het project en de betrokkenen, kunnen die 'frames' worden herkend als minder goed bijdragend tot het beoogde succes. Dan komt de traditionele planning met doelstellingen, afweging van ingezette middelen en vergelijking van beoogde en bereikte zaken weer volop in beeld. Men kijkt welbewust 'dwars', er is geen noodzaak tot het cultiveren van consensus. En dat levert heldere analyses. Tot zover de onderwijzer in uw rapporteur. Maar laten we verder gaan met 'Bestemming Binnenstad':

"De Groninger binnenstad is een populaire bestemming voor wonen, werken, studeren, winkelen en ontspannen. Door de grote diversiteit van het aanbod, concentratie van voorzieningen en het historische karakter is de aantrekkelijkheid groot. We hebben gelukkig een vitale, succesvolle binnenstad waar de

basisvoorzieningen op orde zijn (schoon, heel en veilig). Een binnenstad die van groot belang is voor de identiteit van stad en regio". Een tekst die in een traditionele beleidsnota rustig kan worden weggelaten want er staat niets in. Maar het *framet* (over de spelling van dit woord heb ik twiifel, maar ik weet niets beters, spreek het op zijn Engels uit) wel het denken over de stad, en daar gaat het de opstellers om. Natuurlijk, de binnenstad moet ook worden klaargemaakt voor de toekomst. "Met inspanningen en betrokkenheid van alle partijen – stadjiers [altijd weer dat populaire *stadjer*], bedrijven en instellingen – werken we aan een economisch succesvol, levendig en sfeervol stadshart dat uitnodigt tot verblijf en investeringen".

Stad en regio

In hoofdstuk 1, Ambitie, wordt de plaats van de binnenstad geschetst: de stad groeit, de regio krimpt en daarom neemt het draagvlak voor binnenstedelijke voorzieningen toe. En de binnenstad heeft zelfs een rol als "economische motor van het noorden". Aldus 'Bestemming Binnenstad'. Wat betreft de krimp van de regio: dat daarmee de Groninger binnenstad een groter draagvlak zou krijgen valt te betwijfelen. Minder mensen in het ommeland wijst nu niet direct op een groter draagvlak. Afnemende bevolking in Oost-Groningen zal de voorzieningen aldaar raken in hun functioneren en voortbestaan, maar of de Hongerige Wolfster of de Schaapbultenaar (meer) naar de Groninger binnenstad zullen komen... Veeleer is te verwachten dat het in het gebied zelf tot een herschikking van bovenlokale voorzieningen komt. Het geld zal daar besteed blijven worden. Daarvoor biedt het gebied voldoende mogelijkheden in Delfzijl, Appingedam, Winschoten, Ter Apel, Stadskanaal, Veenendam en Hoogezand.

Oude Ebbingestraat: mooi dat de straat blijkbaar aantrekkelijk is, maar er zijn grenzen aan het opnamevermogen

Economische motor

De rol van de binnenstad als economische motor van het noorden wordt verder niet onderbouwd. Zonder twijfel is de binnenstad een economisch centrum, gelet op de werkgelegenheid in met name detailhandel en horeca, maar of het daarmee ook een motor is.... Toegegeven, de werkgelegenheid in de binnenstad is blijkens de toelichting op het bestemmingsplan van 1994 tot 2013 toegenomen van 16.900 naar 17.800. Dat is met name aan de sectoren 'handel en horeca' en 'overige dienstverlening' (met name onderwijs) te danken; daarbij werden in 2014 i.t.t. 1993 het Westerhavengebied en

de Sledemennersbuurt tot de binnenstad is gerekend, wat ook scheelt. Handel en horeca is een typische binnenstadsector. Wat daar gebeurt kan op het conto van een binnenstad geschreven worden. Maar voor de onderwijsinstellingen, hoe zeer ook bijdragend aan de reuring in de binnenstad, geldt dat minder. Ze zitten ook op Zernike, en misschien is de toename van de werkgelegenheid wel puur administratief aan de binnenstad toegeschreven. Uiteindelijk komen daar de salarisstroompjes van de RUG-werkers, ook die op Zernike, vandaan.

Creatieve kenniseconomie

Overeenkomstig (als bij de behandeling van de krimp) *wishful*

thinking laat 'Bestemming Binnenstad' zien waar het gaat over de kenniseconomie. Die komt op twee plaatsen in 'Bestemming Binnenstad' terug: bij Ambitie (hoofdstuk 1) en in hoofdstuk 2, de Economie van de binnenstad. We kijken even naar de tekst: "Groningen heeft met zijn multifunctionele en historische stadscentrum een belangrijke troef in handen om de creatieve kenniseconomie [voortgekomen uit een *entre nous* van Richard (creatieve klasse) Florida met zijn zusje van de kenniseconomie] van internationale kenniswerkers en studenten, internet start-ups en leisure te faciliteren". Vervolgens het klassieke verhaal dat dit op zichzelf ook weer werkgelegenheid met zich brengt. Maar dan komt het:

Plattegrond bestemmingplan

“Kennisswerkers zijn het meest succesvol in gebieden met een aangenaam verblijfsklimaat. Een walking city met een compleet en kwalitatief goed aanbod van stedelijke voorzieningen op loop- of fietsafstand van huis en werk. [...] Dit vraagt om aantrekkelijk straten, pleinen en gevels, de nabijheid van parken en een compleet aanbod van voorzieningen waar werk, studie en vrije tijd als vanzelfsprekend in elkaar overlopen”.

Een prikkelende stelling: kennis-

van het weten, tot *infinity* (het thema van de lustrumviering van de RUG) toe!

Stedelijke tweedeling

In hoofdstuk 2 gaat het op deze voet nog even door: “Het belang van steden neemt toe [inderdaad, sinds Babylon (ik kan nog verder teruggaan) is het belang van steden aanmerkelijk toegenomen]. Met als trekker de kenniseconomie en het bijbehorende klimaat [...]”. De Rijksoverheid vindt dat ook en van de te nemen maatregelen “profiteren alle stadjes”. Daar is wel wat op af te dingen. Uit het onderzoek ‘Trickle down’

den weer bloemrijker te maken. Laaggeschoolden kunnen daar een rol in vervullen. Waar zijn de *hanging baskets* en ook de bloembakken van het Westerhavelengebied gebleven? Kan er wat aan de stenigheid van de Vismarkt worden gedaan?

City of talent

‘Bestemming Binnenstad’ werkt de visie op de kenniseconomie en de stad nog wat nader uit met deze woorden:

“Succesvolle steden zijn platformen voor kennis, talent en werkgelegenheid en hebben voldoende kritische massa voor

kennisswerkers zijn het meest succesvol in gebieden met een aangenaam verblijfsklimaat

werkers zijn het meest succesvol in gebieden met een aangenaam verblijfsklimaat. Einstein woonde in zijn wonderjaar 1905 in Bern, een bijzonder aardige stad, maar niet *outstanding*. Hij werkte toen bij het patentbureau aldaar. Popper schreef zijn boeken o.a. in Penn, Buckinghamshire, in een huis aan een het eind van een modderige landweg. Of bedoelt men soms dat gebieden met een aangenaam verblijfsklimaat succesvolle kennisswerkers aantrekken? Dat is wel wat anders! Maar dan nog: zou het gezin Robbert Dijkgraaf/Pia de Jong naar Princeton zijn verhuisd om het woonklimaat aldaar? Ik leid het niet af uit De Jongs dinsdagse stukken in de NRC. Dat de verblijfskwaliteit in delen van Griekenland hoog is en zowel door Willem-Alexander als Poetin op waarde wordt geschat zegt nog niets over hun intellectuele prestaties. Maar dat in de gemeentelijke visie de gevels, straten en pleinen er toe doen is natuurlijk voor de Vrienden van de Stad wel een opsteker: zo dragen ook zij er aan bij dat er flink gewerkt wordt aan de grenzen

(zie het vorige Vriendenbulletin) blijkt dat toename van werkgelegenheid in de horeca als gevolg van de groei van de ‘kenniseconomie’ niet ten goede komt aan minder hoog opgeleide jongeren: zij worden door studenten verdrongen. Hoge werkloosheid onder jongeren wordt vooral in studentensteden gevonden! In dit verband is ook een waarschuwing van het Sociaal Cultureel Planbureau aan het adres van Plasterks Agenda Stad van belang. Onder de titel ‘Bakfietsburger neemt de stad over’ kreeg het SCP in Trouw van 6 juli publiciteit. “De minder kansrijke stedelingen verdienen een prominente plek op deze Agenda Stad. Niet alleen omdat zij de kwetsbare partij zijn maar ook omdat de stad zonder dit gemêleerde gezelschap een saai feestje wordt”. Een eufemisme voor het feit dat steden niet alleen worden bewoond door hoogopgeleiden maar ook door anderen. Waarbij de hoogopgeleiden het best zichzelf kunnen redden! In de Volkskrant van 1 augustus suggereert Frank Kalshoven om (binnen)ste-

voorzieningen om te kunnen renderen. Universiteitsstad Groningen heeft mede dankzij de omvangrijke kennissectoren [dat riekt naar een tautologie], de daarbij behorende in- en uitstroom van internationale studenten en kennisswerkers hiervoor goede uitgangspunten. Dit weerspiegelt zich ook in de bevolkingsgroei[!]prognoses van het CBS/PBL die voor de stad een sterke groei voorspelt [!] naar ongeveer 225.000 inwoners in 2025. Groningen is dan ongeveer even groot als Eindhoven, nu de vijfde stad van Nederland [Altijd gedacht dat het om kwaliteit ging, niet om kwantiteit – en is Almere Groningen en Eindhoven tegen die tijd niet voorbij gedraafd?]. We willen de potentie van City of Talent als concentratie van kennis, creativiteit en interactie zo goed mogelijk profileren. Dat doen we door meer aandacht te vragen voor de digitale infrastructuur van de binnenstad. [...] De creatieve kenniseconomie is gebaat bij *face to face* contact die [!] nodig is voor de ontwikkeling van kennis. De uitstraling en

sfeer van de binnenstad maakt dat bij uitstek mogelijk. [...] aantrekkelijke straten, pleinen en gevels [daar heb je ze weer!] de nabijheid van parken en een compleet aanbod van voorzieningen [...]”.

Creatief in de kroeg

Proeven we deze tekst en laten we die nog even in de mond walsen dan zien we een volstrekt onbegrip van hoe kennis, liever inzicht, en aangevuld met vaardigheden, tot stand komt. Dat gebeurt door studie, door nauwkeurige waarnemingen, door reflectie op eigen onderzoeksresultaten in vergelijking met die van anderen. Avonden en nachten in laboratoria doorbrengen, bijdragen met papers en discussie aan seminars, congressen en symposia, artikelen schrijven die, als ze al niet worden afgekeurd, soms sterk moeten worden herzien (al valt soms ook op de deskundigheid van redacties wel wat af te dingen). Dat gebeurt niet op straat. Leuk om je in de binnenstad van Groningen even te ontspannen maar we zien hier weer de bachelorstudent bedrijfskunde die denkt dat ‘kennis’ [whatever] van de straat valt te scheppen. De *face to face* contacten waar het om gaat hebben hun plek in de universitaire en hbo gebouwen. Daar (en in buitenomgevingen als congrescentra en andere verblijfsaccomodaties) wordt gediscussieerd, getraind, gecoached, en worden inzichten ter discussie gesteld en ontwikkeld. Bij de kunstopleidingen, als onderdeel van het hbo, is het niet anders. Zijn de opstellers van ‘Bestemming Binnenstad’ wel eens in het Prins Clausconservatorium geweest? Zouden ze van mening zijn dat Daria van den Bercken haar pianospel op de bakfiets in Amsterdam in plaats van door studie bij Menahem Pressler heeft ontwikkeld? Studie,

discussie, reflectie, coaching, ontwikkeling van vaardigheden, dat gaat allemaal niet zonder *face to face* contacten².

Daarbij: stedelijk leven is niet voor elke wetenschapper of kunstenaar de ideale habitat. Onderzoek wijst uit dat bèta-wetenschappers een relatief grote voorkeur hebben voor ruim subuurbaan wonen, terwijl (in opleiding zijnde) alfa- en gammawetenschappers (meer) in het café zitten en – enigszins gechargeerd – met drank en drugs tot inzicht, of in ieder geval gezelligheid, denken te komen. Soms is men verlicht, maar of het beklijft... Toegegeven, horeca en cultuur zijn een klassieke combinatie: de Woldhoorn met Jean Pierre Rawie en Driek van Wissen, Zimmermann met Johan Sebastiaan Bach, Procopé met Voltaire, la Coupole met Sartre en De Beauvoir. Berlioz’ *Symphonie fantastique* schijnt niet zonder drogeermiddelen te zijn ontstaan. Maar dit zijn slechts de beelden zoals de romantici onder ons die willen cultiveren. Hoeveel kunstenaars hebben uiteindelijk niet in de levercirrose hun einde gevonden? Gemeenschappen van kennis en kunst zijn wereldwijd. Beter nog: er zijn verschillende wereldwijde netwerken met elk eigen

paradigma’s, eigen bias in het *framen* van inzichten en andere routines. En daarin is Groningen ‘slechts’ een knooppuntje. ‘Bestemming Binnenstad’ is een tekst waaruit in dezen volstrekt onbegrip spreekt.

De RUG

Hierbij is een passage die ik aantrof in het juninummer van Broerstraat 5, het alumniorgaan van de RUG, van belang: rector magnificus Elmer Sterken geeft hier een schets van het ontwikkelingsmodel van de RUG dat een plat groeimodel blijkt te zijn: vanaf 2020 wordt rekening gehouden met minder studenten, “terwijl we als universiteit liever willen dat er meer studenten komen, omdat de omvang van een universiteit verband houdt met de kwaliteit”. Een groeimodel waarmee een bachelor bedrijfskunde mogelijk nog net een eerste tentamen kan halen, maar van een instelling met een geac-

2) Natuurlijk, daarnaast zijn er de *face to face* contacten die geen andere rol hebben dan het onderhouden en ontwikkelen van persoonlijke netwerken. Daarvoor hoef je niet per se in een kenniseconomie te participeren!

3) Terzijde: Wageningen University (dat zijn kleinschaligheid als *selling point* inzet) is in de Keuzegids Universiteiten de beste universiteit van 2015, en in de *Times Higher Education Ranking* staat hij op plaats 73, Groningen op 117. In omvang is Wageningen minder dan de helft van Groningen.

Diepenring: kan die de bussen aan?

cumuleerd intellectueel kapitaal als een universiteit zou je wat anders verwachten³. Niets over het deelnemen aan kansrijke dan wel minder kansrijke netwerken, niets over de verhouding sterkere en zwakkere opleidingen, niets over wat dagelijks op de agenda staat bij het besturen van een universiteit. Alleen groei! Eén ding is geruststellend: de RUG zoekt zijn expansie in China, niet in Gro-

gezorgd voor een aantal fietsroutes met bijpassende parkeerplaatsen, de Oude Ebbingestraat wordt voetgangersgebied en de A-straat ook. Prima allemaal! Dat er bussen (HOV nog wel) over het Schuitendiep en de Turfsingel zullen rijden lijkt niet geheel onproblematisch: zo breed is het daar niet, en met bussen al helemaal niet. En over het gevarieerder woonpubliek in de binnenstad worden ook behartenswaardige opmerkingen gemaakt, al is de

Gronings succes in de kennis-economie. Vergeten we de authentieke ervaring waarmee toeristen de binnenstad beleven. Vergeten we de merkwaardige passage over het ontbreken van een grand café – heeft de gemeente hier mogelijkheden? Vergeten we de passage dat de gemeente bij het ontwikkelen van nieuwe woonconcepten in de binnenstad moet opboksen tegen het routinematig ontwikkelen van studenthuisvesting. Of liever: laten we

dat bussen (HOV nog wel) over het Schuitendiep en de Turfsingel zullen rijden lijkt niet geheel onproblematisch

ningen. Mogelijk dat zo stad en universiteit wat meer in balans komen. Maar of dat tot 2020 kan wachten....

Concreet

Wil dit alles zeggen dat 'Bestemming Binnenstad' niets goed bevat? Zeker niet. Onderscheid moet worden gemaakt tussen wat men zich voorneemt en de rimram die men aanvoert om dit alles enigszins acceptabel te laten klinken. Feitelijk wordt voorgenoemen een aantal knelpunten aan te vatten waarmee de binnenstad thans te kampen heeft: de bussen gaan de binnenstad uit, er wordt

vraag natuurlijk in hoeverre de gemeente hier daadwerkelijk kan sturen, of op zijn minst invloed kan laten gelden. We zullen dus maar vergeten dat de stok krom is, als de slag maar recht is. We vergeten eveneens wat het omleiden van de bussen bijdraagt tot Groningen City of Talent, en of hier te gelegener tijd Nobelprijswinnaars uit zullen voortkomen. Dit los van de vraag of de gemiddelde Groninger daar ook gelukkig van wordt. Met Dingelam (W.F. Hermans, Onder Professo-ren) is het ook slecht afgelopen. Vergeten we of wifi in de binnenstad beslissend zal zijn voor het

dat niet vergeten en de gemeente aansporen (en anderen) om deze routine inderdaad te doorbreken! Opgemerkt wordt dat ook voor de binnenstad een omgevings-toets zal worden ingezet bij het verlenen van een kamerverhuurvergunning. Maar laten we ook niet vergeten dat in het studenthuisvestingslandschap ook veranderingen optreden naar een ruimere behuizing in de vorm van studio's. Wat dit betekent kunnen we nog niet overzien, maar het kan ook op 'meer van hetzelfde', maar dan met een groter ruimtebeslag, neerkomen.

MEDEDELINGEN

Bijdragen/reacties

Bent u het niet eens met een bijdrage in het Vriendenbulletin of vindt u dat een bijdrage aanvulling verdient? Geen nood, we verwelkomen commentaren op de artikelen in het Vriendenbulletin. Wel houdt de redactie zich het recht voor een ingezonden bijdrage in te korten, of, bij het overschrijden van fatsoensnormen, te weigeren. Anonieme bijdragen worden niet opgenomen. Kortom, de gebruikelijke gang van zaken bij ingezonden brieven in de 'overige' pers. Reacties graag vóór het verstrijken van de kopijdatum, genoemd in het colofon, zenden naar eindredacteur Maria Hintzbergen. Anders schuiven die door naar een later nummer.

Mailadres doorgeven

Aan de donateurs van de Stichting Vrienden van de Stad Groningen.

Graag zou het bestuur van de Vrienden beschikken over uw mailadres, zodat we u sneller een bericht kunnen sturen over activiteiten die we organiseren. U kunt uw mailadres sturen naar onze secretaris Chris Wes-sels, zijn mailadres is: cjawessels@home.nl.

De transitie

Op 1 januari aanstaande is het zover, dan zal de prostitutie-nering uit de Vishoek, Muurstraat en Hoekstraat zijn verwijderd. Na jarenlange voorbereiding door de gemeente en na langdurig verzet van de desbetreffende ondernemers wordt de belofte die burgemeester Walage ooit deed aan zijn bewoners, het A-kwartier vrij te maken van raamprostitutie, ingelost en wordt gehoopt op het verdwijnen van de drugsoverlast.

Bewoners dromen van een gezellige straat met een gemengde bevolking- waaronder gezinnen met kinderen - met werkplaatsjes van starters en met ateliers. Hoe deze droom in de daad om te zetten. Dat was het onderwerp van gesprek op de bijeenkomst die het gemeentebestuur had belegd op 25 augustus jl. in de *Sleutel* en waar een zeventigtal bewoners op was afgekomen. Enkele maanden terug waren de bij het project van de transitie van de drie straten betrokken ambtenaren en ingehuurd medewerkers al met de bewoners door de buurt gewandeld om de verhalen over de omgeving en de ideeën over de toekomst met elkaar te delen. En op 18 september staat er een bustocht gepland met de bewo-

ners om vergelijkbare projecten in andere steden te bezoeken. Verantwoordelijk wethouder Roelof van der Schaaf bracht een bezoek aan de bijeenkomst van 25 augustus om de aanwezigen een hart onder de riem te steken. Met een zekere gretigheid werd in de groepen die uit de vergadering werden geformeerd gediscussieerd. Verlangens te over maar is dat voldoende om de weg naar de daad te plaveien? Want wie gaan over de daden. Dat zijn in de eerste plaats de eigenaren van de panden in de drie straten. Zij

bepalen de bestemming van hun panden, gegeven de voorwaarden die het gemeentebestuur aan de verdere ontwikkeling van de straten zal stellen.

De gemeente moet die condities nog vaststellen. Dat gebeurt met het formuleren van het bestemmingsplan voor de drie straten. Of er iets van de dromen van de bewoners terecht komt, zal afhangen van de regels die de gemeente gaat vaststellen voor de bestemming van de panden m.a.w. voor de functies die voor de panden worden vastgelegd en voor de regels die de gemeente zal stellen aan nieuwbouw en verbouw van panden. In afwachting van het nieuwe bestemmingsplan is een voorbereidingsbesluit afgekondigd: omgevingsvergunningen worden niet verstrekt en daarmee is de buurt even op slot gegaan.

Ondertussen heeft een eerste zwaluw de nieuwe zomer van het buurtje aangekondigd. In het *Dagblad* van 25 augustus staat te lezen dat de *seksshop in de Muurstraat de eerste is die het hazenpad kiest*. De uitbaters blijken spoorloos verdwenen en de eigenaar heeft bij de gemeente het

Vishoek, Groningen (foto: geakramer.nl)
 Hoekstraat 44, Groningen Rijksmonument 18e eeuw voormalig pakhuis "Amsterdam".
 Muurstraat, Groningen (foto: Tom van der Meulen)

plan ingediend om van de winkel met etage een tweetal appartementen te maken. Met als kers op het toetje dat de huidige, affreuzee voorgevel tegen de vlakte zal gaan. Kijk, die kant moet het op. Dit plan zal ongetwijfeld passen in het komende bestemmingsplan, zo valt op de bewonersbijeenkomst van 25 augustus van de kant van de gemeentevertegenwoordigers te horen. En de gemeente hoopt meer pandeigenaren er toe te brengen al vast plannen te maken voor een bestemmingsverandering van hun bezit waar de gemeente blij van wordt en die ongetwijfeld in het nieuwe bestemmingsplan zullen passen. Met wat wheelen en dealen kan er vast een aardig resultaat in de transitie die de straten zullen ondergaan worden bereikt. Want wat het gemeentebestuur ook precies voor ogen staat, in ieder geval geen monoculturele invulling van de straten met winstgevende kamerverhuurpanden.

Eén ding wordt de bezoekers duidelijk gemaakt, die 25e augustus, de gemeente heeft geen geld om de huidige eigenaren uit te kopen en daarmee de ontwikkeling van de straat volledig in eigen hand te nemen. De eigenaars zullen goedschiks - via onderhandelen- of kwaadschiks - via een weinig ruimtegevend bestemmingsplan in de transitie moeten meegaan. Of zal de stok van het bestemmingsplan minder hard slaan? In een tijd waarin de overheersende politieke cultuur er een is van afkeer van regels moet worden afgewacht welke politieke keuze in dezen in het stadhuis wordt gemaakt. En bovendien, er moet voor de eigenaars iets te verdienen zijn. Want waarom anders investeren? Kortom, het blijft nog even afwachten voor de bewoners of hun dromen werkelijkheid worden.

Groningen, veilige fietsstad?

Onlangs publiceerde het gemeentebestuur van Groningen de beleidsnotitie *Fietsstrategie 2015-2025* onder de trotse titel *Wij zijn Groningen fietsstad*. In zijn voorwoord schrijft wethouder De Rook –in de nota posserend met zijn fiets aan de hand - : *Fietsen zit bij ons Groningers in het DNA. Daar zijn we trots op en dat willen we zo houden.*

Paul de Rook, wethouder gemeente Groningen

De toonzetting van het voorwoord past perfect bij die van de nota. "Groningen, fietsstad met traditie" heet het op blz.10: "Nergens ter wereld wordt zoveel gefietst als in Groningen. Maar liefst 60 % van alle vervoersbewegingen in de stad is met de

fiets. Al decennia speelt de fiets een hoofdrol in het leven van de mensen in de stad. Onze fietsomstandigheden zijn dan ook ideaal. De stad is compact, met korte fietsafstanden zonder hoogteverschillen. Het klimaat is gunstig en de lucht schoon. Bovendien is Groningen veilig." Wie zou in zo'n stad niet willen wonen...

Groningen ten voorbeeld

"We hebben het goed voor elkaar met de fiets", lees ik op blz. 16. De nota vermeldt dat 75% van de respondenten van het stadspanel het stadsbestuur het cijfer 7 of hoger geeft als tevredenheidscijfer voor zijn fietsbeleid. En dat de stad in het buitenland een grote reputatie heeft opgebouwd laat men in de beleidsnota zien door een foto over twee volle pagina's van een omvangrijk gezelschap van Zuid-Koreanen dat zich breeduit ontvouwt op de Grote Markt voor het stadhuis. De Koreanen komen uit Daegu en vormen maar één van de talloze delegaties die de stad bezoekt om te leren van ons fietsbeleid. "**Groningen is a role model for cities of the future**" heet het. Nu zou men denken dat de ambtenaren langzamerhand wel genoeg hebben van die talloze buitenlandse

delegaties. Hoe dat ook zij, het gemeentebestuur heeft dat niet. Eén van de plannen in het fietsbeleid, in de nota *kompassproject* genoemd, is om nog meer delegaties naar Groningen te halen. De bedoeling is dat ze dan overal het fietsstadlogo, bestaande uit een fiets met het kengetal van de stad op straat zullen zien. 2016 wordt het jaar van de fiets en Groningen kandideert zich voor het predicaat beste fietsstad van Nederland. Dat is het kompasproject no. 10.

Beleidsvoorstellen

Nu kan geen beleidsnota bestaan zonder beleidsvoorstellen. We hebben het dan wel goed voor elkaar maar het kan altijd beter. We gaan voor een 8 roept het college.

Er zijn knelpunten: files op het fietspad, de lange wachttijden voor de verkeerslichten en de ontoereikende stallingsruimte. (Hoe zouden al die buitenlandse delegaties het vinden dat je overal in de binnenstad struikelt over gestalde fietsen vraag je je onwillekeurig af.)

Eén van de kompasprojecten betreft dan ook de uitbreiding van de fietsenstallingen in de binnenstad. En de aanleg van een tweede fietsenstalling in het kader van de herinrichting van de spoorzone en wel aan de zuidzijde van het Hoofdstation. Een ander kompasproject wordt "fietsparkeren op orde" genoemd. Het gemeentebestuur denkt aan leegstaande winkel- en kantoorpanden die tijdelijk als stalling zouden kunnen worden benut. Kamerverhuurders krijgen voorgeschreven dat ze fietsenrekken voor hun pand plaatsen. Als fietsen niet op eigen terrein kunnen worden gestald kunnen mogelijk autoparkeerplaatsen worden opgeofferd aan het stallen van fietsen. De Korreweg wordt via herinrichting een *fietsstraat* en de fietsroute tussen Haren en Groningen via de Hel-

perzoom wordt verbeterd (*fietsroute plus*). Voor de economie van de stad zijn goede fietsverbindingen essentieel: er wordt dan ook een *hoofdnetwerk* onderscheiden gericht op de snelle en doorgaande fietsers die zich van woon- naar werkplek kunnen spoeden en vice versa. De tot dit netwerk behorende fietspaden krijgen prioriteit als het gaat om betere voorzieningen (goede verlichting en verwarming door geothermie waarbij de warmte van het riool wordt benut) en verzorging (schoonhouden en sneeuwruimen). Tussen haakjes, als zo'n prioritering in een beleidsnota opduikt weet je meteen dat er aan de overige fietspaden en trajecten weinig zorg zal worden besteed. Interessant is ook de herinrichting van de Diepenring. In een vorige collegeperiode kwam deze ook aan de orde maar die voorstellen hadden onder meer tot doel de parkeerfunctie te reduceren en de verpozing aan de grachten te

stimuleren. In de fietsnota wordt de Diepenring zo heringericht dat fietsers worden bediend met een snelle fietsroute waardoor ze niet meer door de binnenstad hoeven te fietsen. Deze opsomming is niet uitputtend maar lijkt me voldoende om de fietsambitie van het stadsbestuur duidelijk te maken.

Fietsveiligheid

Eén thema had m.i. meer en apart aandacht moeten krijgen in de nota: fietsveiligheid. Zeker, het gemeentebestuur wil zo weinig mogelijk kruisende bewegingen met het gemotoriseerde verkeer, het zoekt naar oplossingen om auto en fiets zoveel mogelijk te scheiden en het gemeentebestuur gaat op zoek om de snelheidsverschillen tussen de verkeersdeelnemers (bijv. tussen e-biker, scooter en fietser) in goede banen te leiden. Uitgangspunt is het beschermen van kwetsbare fietsers als kinderen en ouderen. We hopen dan maar dat oplossingen gevonden worden.

Maar de gemeente gaat er wel

van uit dat Groningen veilig is (blz. 23). *Juist de veiligheid maakt dat het Nederlandse fietsbeleid en zeker ook het Groningse zo succesvol is in vergelijking met andere landen.* Helaas, zo veilig is het niet op de fiets in Nederland. Daar kwam men achter in 2006. Tot dan werd het aantal gewonden onder de fietsers vastgesteld met behulp van de gegevens van de politie. Toen men overstapte op het verzamelen van de ziekenhuisgewonden onder fietsers bleek het aantal vier keer zo hoog. Sindsdien blijft het aantal fietsongevallen stijgen. Het laatste jaar waarover gegevens bekend zijn is 2012. Volgens de brochure van het project *Blijf veilig mobiel*, getiteld 'Senioren-proof wegontwerp voor fietsers (1)', zijn er 15.000 ernstig gewonde fietsers in dat jaar, de helft van alle ernstige verkeersslachtoffers. Bij 87% van de ernstige fietsongevallen is geen motorvoertuig betrokken. En 80% blijkt een enkelvoudig fietsongeval: de fietser valt of botst tegen een obstakel. Zou het in Groningen anders zijn zoals de nota lijkt te suggereren? Men had er naar op zoek moeten gaan. Zo moeilijk lijkt het me niet de gegevens van de plaatselijke ziekenhuizen op te vragen.

De gemeente is nogal trots op de vondst om bij kruispunten met verkeerslichten de fietsrichtingen alle tegelijk groen te geven. *Daar bepalen fietsers zelf wie voorrang heeft en lossen de verkeerssituatie op met oogcontact.* Het zal een voorbeeld zijn van de *schaalsprong* in het fietsbeleid die wordt aangekondigd op blz. 26: *We gaan meer gebruik maken van het zelforganiserend en lerend vermogen van onze fietsers.* Op 7 juli stond een reportage van Frits Poelman, redacteur van het *Dagblad van het Noorden* in zijn krant: *Oudere fietser onder druk.* Hij schrijft over een onderzoek naar het kruispunt Zonneaan en Pleiadenlaan in de wijk

Binnen de bebouwde kom prevaleren esthetische overwegingen vaak over het functionele gebruik. Museumplein Amsterdam (2007). Sven-Ingvar Andersson, de architect van dit plein, heeft zich in zijn graf omgedraaid toen de kantmarkering van het fietspad werd aangebracht om nog meer verwarring over de ligging van het fietspad te voorkomen. (foto: B. den Brinker)

Paddepoel waar fietsers van alle kanten tegelijk groen krijgen. Wat blijkt? De oudere fietsers zijn zo onzeker (of angstig) dat ze onterecht voorrang verlenen aan anderen of erg afwachtend oversteken. Het gevolg: ze komen te laat aan als de auto's al weer rijden. Met andere woorden, ze lossen de verkeerssituatie helemaal niet op met oogcontact: ze wachten af tot de snelle jeugd het strijdtoneel verlaten heeft. Dit voorbeeld brengt me bij de vraag of het gemeentebestuur werkelijk aandacht heeft voor de hoedanigheden van de oudere fietser in het verkeer, de in de nota genoemde *kwetsbare fietser*.

Veiliger fietspaden

Silvur staat te lezen op de deur van een pand aan de Amsterdamse van Eeghenlaan. De letters staan voor *Scientific Institute for Low Vision Use Research*. Dr. Berry den Brinker is de directeur van het instituut. Hem bezoeken we op een van de hete dagen van deze zomer. Hij is wetenschappelijk onderzoeker maar tevens voert hij ook actie voor

verbeteringen in de fietsinfrastructuur van de kwetsbare fietser. In december 2014 was hij op uitnodiging van PvdA en Groen Links in de stad om te spreken over zijn ideeën over een veiliger infrastructuur voor fietsers en voetgangers. Hij is de redacteur van de hiervoor al genoemde brochure van *Blijf veilig mobiel*, een project van het ministerie van Infrastructuur en Milieu om ouderen actief te houden. Over de fietspaden doet hij aan de overheden de volgende aanbevelingen: ze moeten voldoende breed zijn, geen scherpe bochten hebben en vlak en stroef zijn; bij de breedte moet men rekening houden met de scootmobiel en de driewielers zoals er ook rekening moet worden gehouden met de fietsende senioren die minder hard fietsen en daardoor meer moeite hebben met hun evenwicht en meer slingeren. Het onderhoud van de paden is belangrijk. Het wegdek bevat oneffenheden, gleuven en obstakels die de fietser tot uitwijken nopen. Fietsen kan in herfst en winter gevaarlijk zijn door gladde plekken als gevolg van bladeren, sneeuw en ijs. (Het verzorgen van

de paden moet dus niet beperkt blijven tot de hoofdstructuur!) Waar hij zich in het bijzonder sterk voor maakt is voor de kantmarkering van het fietspad. Daardoor kunnen senioren en slechtzienden bij duisternis koers houden en hun focus houden op andere weggebruikers, op oneffenheden en op paaltjes die op of langs een fietspad kunnen opdoemen. Veel enkelvoudige fietsongevallen ontstaan doordat fietsers in de berm terecht komen of botsen tegen een trottoirband.

De onderzoeker

Dat de *markering* bij Den Brinker zoveel aandacht krijgt heeft te maken met zijn eigen ervaringen en met zijn onderzoeksinteresse. Als gevolg van macula degeneratie is hij van jongsaf aan toeneemend slechtziend geworden. Hij vertelt me wat dat betekent en welke gevolgen dat voor hem heeft gehad: "In de macula, het centrale deel van het netvlies, zetelt de gezichtsscherpte. De degeneratie -het kapot gaan van de cellen- van de macula leidt dus tot een onscherp beeld van de buitenwereld. Mensen met macula degeneratie hebben daardoor vooral moeite met lezen en het herkennen van gezichten maar kunnen door het behoud van het perifere zien zich nog wel oriënteren in een bekende omgeving en vaak nog blijven fietsen. Overigens komt macula degeneratie zelden voor op jonge leeftijd maar is het de grootste oorzaak van slechtziendheid bij ouderen." Zijn slechtziendheid heeft hem parten gespeeld in zijn wat moeilijke schoolcarrière maar is ook bepalend geweest voor zijn professionele leven. Na de HBS-b moest er dan maar gestudeerd worden want een ambachtelijke loopbaan zat er voor hem niet in. Hij koos voor psychologie maar na een tijd werd deze studie afgebroken door de interventie van de hoogleraar klinische psychologie die het gegeven van de

Goed belijnde bocht in het fietspad.

(foto: Paul Schepers)

slechtziendheid onverenigbaar achtte met een loopbaan als psycholoog. De overstap naar de wiskunde werd geen succes want het lezen van de wiskundeboeken stelde te hoge eisen aan zijn gezichtsvermogen. Het vertrek van de hooggeleerde klinisch psycholoog maakte voor Den Brinker de weg vrij om zich weer te verdiepen in de studie van zijn

nomen te worden? De sporen van zijn onderzoeksinteresse zijn in de brochure van de stichting *Blijf veilig mobiel* terug te vinden. Een grafiek toont de relatie tussen gezichtsveld en gezichtscherpte. De beeldscherpte in de periferie van het gezichtsveld van de goedziende mens is laag maar de fietser heeft de perifere informatie uit zijn directe omgeving wel nodig om koers te houden, andere weggebruikers te

Het vergeten hoofdstuk

Je weet het nooit als je langs die stilstaande auto's fietst die even in de Oude Kijk in't Jatstraat stilstaan. Een portier kan zo open zwaaien en dus blijf ik een eindje uit hun buurt, licht slingerend want mijn tempo is er in de loop van de tijd niet op vooruit gegaan. Het is donker en het is optellen geblazen voor de tegemoetkomende fietsers die

Helemaal safe voel ik me niet meer in de mij van ouds zo bekende straat.

keuze. Zijn beperkte gezichtsvermogen weerhiel hem er niet van zich naast zijn studie te bekwaamen in wedstrijdschaatsen, wielrennen en fotograferen, activiteiten die hem extra alert maakten op zijn omgeving. Na zijn studie met specialisatie in de sportpsychologie kwam Den Brinker terecht op de VU bij wat nu de faculteit der gedrags- en bewegingswetenschappen heet. De laatste jaren is hij zich in het onderzoek gaan richten op de vraag hoe je als slechtziende optimaal gebruik kunt maken van je visuele vermogens in plaats van, wat in het verleden heel gebruikelijk was, je geheel te richten op de tast en het gehoor. Eén van zijn onderzoeksonderwerpen was de visuele toegankelijkheid van de gebouwde omgeving en openbare ruimte. Als onderdeel daarvan nam hij in 2007 het initiatief tot onderzoek naar de oorzaken van enkelvoudige fietsongevallen en met name de rol van de visuele aspecten van de fietsinfrastructuur. Wat hem hierbij helpt is dat hij zich als fotograaf en softwareontwerper verdiept heeft in digitale beeldverwerking: hoe kan je het best weergeven welke relevante contrasten in de ruimte voldoende duidelijk zijn om vanuit de periferie van het gezichtsveld waarge-

passeren en op de weg te blijven. En vandaar zijn aanbevelingen van het markeren van de fietspaden, zoals dat trouwens gebruikelijk is voor autowegen. Het blijft bij Den Brinker ook niet bij de publicatie van zijn onderzoeken. Hij vraagt actief aandacht van overheden voor de verwerking van zijn onderzoeksbevindingen in hun richtlijnen en regelgeving voor het ontwerpen van fietspaden en trottoirs. Mede door zijn inspanningen zijn de officiële richtlijnen van CROW, het kenniscentrum voor verkeer, vervoer en infrastructuur, voor de markering van fietspaden in 2015 aangescherpt: fietspaden moeten voortaan aan weerszijde voorzien zijn van kantmarkering. Helaas, zegt hij, geldt deze richtlijn nog alleen buiten de bebouwde kom. Daarbinnen hoeven – voorlopig – alleen de buitenzijde van bochten voorzien te zijn van duidelijk zichtbare kantmarkering. (Ik kan zijn betoog uit eigen ervaring onderschrijven. Ik fiets nogal eens bij donker buiten de bebouwde kom over het mooie, brede, recent aangelegde fietspad langs de Friese straatweg. De markering ontbreekt (naar we mogen aannemen dus vooralsnog) en herhaaldelijk dreig ik in de berm terecht te komen.)

geen licht voeren. Plotseling schrik ik: ik word rechts ingehaald door een achteropkomende fietser die van de door mij geboden ruimte gebruik maakt en mij met grote snelheid passeert. Ook links van mij word ik gepasseerd. Helemaal safe voel ik me niet meer in de mij van ouds zo bekende straat. In het artikel van Frits Poelman komt de verkeerspsycholoog Karel Brookhuis aan het woord. Ik herken zijn observaties over de fietsende senioren: ze zijn minder zeker in het verkeer, ze verwerken de informatie over hun omgeving moeilijker en het op en afstappen en over de schouder kijken gaat moeizamer. En daarover had de fietsnota ook moeten gaan: over de suggesties van Den Brinker en de observaties van Brookhuis. Over de hoedanigheden van de oudere fietser en de wijze waarop daarmee in het beleid rekening wordt gehouden. Kortom, er moet nog een hoofdstuk bij, met natuurlijk een paar verse *kompasprojecten*. Wethouder De Rook, zet nog een tandje bij!

(1) 'Senioren-proof wegontwerp voor fietsers' is gratis te bestellen via www.blijfveiligmobiel.nl of telefonisch via 0348-466605

(2) *Bebakening en markering van wegen*, CROW-publicatie 207

Het nieuwe wonen in de binnenstad

Na de invoering van het nieuwe bestemmingsplan heeft de gemeente weer een nieuwe stap gezet op weg naar de verbetering van de binnenstad. Op 24 juni 2015 sprak de gemeenteraad zich uit vóór de nieuwe woonvisie 'Wonen in de Stad'. In lange voorbereidingstijd waren er veel manieren om te reageren op deze visie, via de website woneninstad.nl, het organiseren van stadsgesprekken en een woonsymposium waarvoor de belangstelling groot was. Er is gesproken over jongerenhuisvesting. Een ander probleem dat veel aan de orde kwam was de betaalbaarheid en de kwaliteit van het wonen. Er is een groot tekort aan sociale huurwoningen in de stad. Andere onderwerpen waren duurzaamheid, zorg, wonen in de binnenstad en de aardbevingen. In de woonvisie staat bij ieder gesignaleerd probleem wat de bestuurders voor maatregelen willen treffen om dit op te lossen.

De redactie van het Vriendenbulletin heeft de laatste tijd veel aandacht besteed aan het probleem van het toenemende aantal studenten in de binnenstad en de schadelijke gevolgen daarvan. De kwaliteit van de binnenstad gaat achteruit: er verschijnen steeds meer opgetopte panden en op binnenplaatsen hoge bebouwing van slechte kwaliteit. De achterkanten verrommelen door een wildgroei

aan uitbouwen. Met woorden als studentengetto en studentencampus maakten we duidelijk dat het gemeentelijk beleid tot gevolg heeft dat de studenten zich steeds meer in de binnenstad concentreren.

Sinds kort is hoge bebouwing voor studentenkamers op binnenplaatsen niet meer mogelijk. Het nieuwe bestemmingsplan voor de binnenstad staat alleen bebouwing tot 4 meter hoog toe. Helaas blijven op-toppen nog wel mogelijk. In de schilwijken is nog steeds hoger bouwen op binnenterreinen toegestaan.

Wonen in de binnenstad

Groningen wil een stad zijn waar het voor iedereen goed wonen is. Dat is de doelstelling van het woonbeleid. Maar in de binnenstad en de bij jongeren populaire wijken daaromheen kopen kamerverhuurders steeds meer panden op voor jongerenhuisvesting, waardoor het evenwicht in de samenstelling van deze wijken is verstoord.

Uit de woonvisie blijkt dat de gemeente ernaar streeft om in de binnenstad en de wijken daaromheen het verstoorde evenwicht te herstellen door meer woonruimte te creëren voor ouderen, gezinnen en huishoudens zonder kinderen zoals samenwonenden en de zogeheten 'empty nesters'. Een bijkomend voordeel is dat

deze groepen over het algemeen een ander bestedingspatroon hebben dan studenten, dus dat er meer variatie in het winkelbestand zal ontstaan.

Op weg naar een evenwichtige bevolkingssamenstelling

1. Er komt nu een vergunningplicht voor het onttrekken aan de woningmarkt van woonruimte van drie kamers of meer voor studentenbewoning in plaats van bij vier kamers of meer.
2. Er komt een vergunningplicht voor het onttrekken van woonruimte bij het bouwkundig splitsen van woningen in kleine appartementen. Deze regel geldt ook voor nieuwbouw.
3. De gemeente geeft geen vergunning meer voor de omzetting van gezinswoningen naar kamerverhuur of kleinere appartementen, behalve wanneer dit niet tot een aantasting van het woon- en leefgenot in de buurt leidt. De gemeente ontwikkelt daarvoor een omgevingstoets die gericht is op de onderhouds- en bouwkundige staat van de woning en het effect van de omzetting op het woonklimaat en de leefbaarheid in de straat.
4. De algemeen toegepaste 15%-norm wordt opgeheven, evenals de uitzondering voor Selwerd en de Binnenstad. De 15%-norm hield in dat het aantal panden voor jongerenhuisvesting in een straat niet hoger mocht zijn dan 15%. Wel blijft de 15%-norm een belangrijke indicator binnen de omgevingstoets. Bij de beoordeling daarvan wordt ook het aantal kleine appartementen betrokken. Wooncorporatiewoningen tellen niet mee met de 15%-norm.
5. Voor specifieke wijken zal de gemeente de bestemmingplanruimte inperken door het opstellen van facetbestemmingsplannen om optoppingen en sloop en nieuwbouw ten gunste van kamerverhuurpanden tegen te gaan.
6. In de nieuwe huisvestingsverordening zijn regels opgesteld waarmee dit beleid wordt vastgelegd.

Verder verwacht de gemeente dat door het realiseren van kwalitatief goede studentenwoningen volgens het 'Campus Groningen' project, voorheen 'Bouw Jong', de druk van de jongerenhuisvesting op de binnenstad zal verminderen. Op het ogenblik zijn er genoeg studentenkamers, maar niet altijd van goede kwaliteit. 58% van de jongeren blijkt een verhuisbehoefte te hebben. Zij wensen meer privacy, een eigen douche, wc en keuken in plaats van het delen van deze voorzieningen in een studenten-huis. De gemeente Groningen wil aan deze wensen tegemoet komen door het bouwen van appartementen voor jongeren buiten het centrum. De hogere huren kunnen gecompenseerd worden door huursubsidie.

Waar wordt gebouwd voor jongerenhuisvesting? Er vinden nu ontwikkelingen plaats in Cortingborg 2, een deel van de nieuwe wijk Cortingborg, in het voormalig sportpark De Hoogte, tussen de Bedumerweg en de N370. Daar komt in de noordoostelijke hoek een woontoren van ongeveer 75 m hoog met ongeveer 240 appartementen voor jongeren. (afb 1). Op de Woldringlocatie, de vroegere meubelzaak aan het Reitdiep, wordt een gebouw neergezet van 45 m hoog met 435 wooneenheden voor jongeren. Verder komen er woningen voor jongeren op de ACM-locatie aan het Reitdiep (afb. 2) Bovendien worden de mogelijkheden onderzocht voor jongerenhuisvesting op de Zernike Campus. Daarnaast vinden nog steeds ontwikkelingen in bestaande gebouwen plaats, zoals de oude Hamrikschool in de Heinsiusstraat, het voormalige kantoorgebouw van de DUO aan de Steenhouderskade en het plan voor de Noorderkerk, waartegen overigens verzet is in de buurt. Intussen zijn opnieuw gesprekken gestart over de mogelijke ontwikkeling van de Rabobanktoren in de wijk Paddepoel.

Hoe wil men ruimte scheppen voor oudere bewoners in de Binnenstad?

Voor de huisvesting van de oudere doelgroepen wil de gemeente investeerders en ontwikkelaars aantrekken om te investeren in het 'binnenstedelijk gebied', bijvoorbeeld in locaties als de KPN-gebouwen bij de Munnikeholm, de bioscoop op het Hereplein en de Haddingestraatgarage, het A-kwartier, het Ebbingekwartier, de scholen in de Walburgstraat en aan de Noorderbinnensingel.

Het is de vraag of de nieuwbouw voor jongeren voldoende is om ruimte te maken in de binnenstad voor oudere bewoners. Het is helaas niet mogelijk bestaande kamerverhuurpanden aan de kamerverhuur te onttrekken wanneer de eigenaar eenmaal een vergunning voor kamerverhuur heeft.

Deze kan alleen worden ingetrokken op grond van "een onaanvaardbare inbreuk op de leefbaarheid in de omgeving van het betreffende pand." (Zie Artikel 23a van de Huisvestingsverordening 2015: Intrekkingsgronden) of wanneer de bestaande vergunning beëindigd wordt door verkoop van het pand.

Stichting Stadsherstel

Hoe kunnen we voormalige kamerverhuurpanden weer geschikt maken voor andere bewoners? In de jaren '80 bestond in Groningen de Stichting Stadsherstel. Deze Stichting kocht verwaarloosde panden in de binnenstad op, herstelde deze en verkocht ze vervolgens tegen een redelijke prijs. Wanneer voormalige kamerverhuurpanden niet aantrekkelijk zijn voor reguliere kopers, zou een Stichting Stadsherstel deze panden

Boven: afb. 1. De Cortingborg 2

Onder: afb. 2. Het ACM-gebouw aan het Reitdiep diende voor opslag van landbouwproducten

weer geschikt kunnen maken voor bewoning voor de reeds genoemde ouderen, 'empty nesters', gezinnen of samenwonenden.

Wonen in de diepenring

Hier gaat mogelijk een oude wens van de Vrienden van de Stad in vervulling: de chaotische toestand van woonschepen op de diepenring rond de binnenstad wordt eindelijk aangepakt.

De overdraagbaarheid van de ligplaatsen wordt beperkt en voortaan moeten nieuwe eigenaars van woonboten betalen voor hun ligplaatsen. De gemeente wil bovendien de beeldkwaliteit van de diepenring verbeteren door een nieuw ruimtelijk kader voor wonen op het water met meer aandacht voor beeldkwaliteit en door vermindering van het aantal schepen in de diepenring.

De gemeente Leeuwarden heeft al zo'n kader vastgesteld. In de Alge-

mene plaatselijke verordening Leeuwarden 2003 is voorgeschreven dat een vergunning voor het innemen van een ligplaats kan worden geweigerd indien het uiterlijk van het vaartuig, waarvoor vergunning wordt gevraagd niet past in de omgeving of indien het vaartuig niet voldoet aan redelijke eisen van welstand. De gemeente is, op grond van deze Algemene plaatselijke verordening, bevoegd ligplaatsvergunningen te verlenen/in te trekken of te weigeren. Mogelijkheden genoeg om in de diepenring ruimte te maken voor historische bedrijfsvaartuigen zoals we die kennen van de Winterwelvaart.

Achterkanten

Er blijven nog wensen over. Mensen die in de binnenstad wonen willen niet alleen een aantrekkelijke woning aan de voorkant, maar ook een aantrekkelijk uitzicht vanuit hun achterrazen (Afb. 3). Wonen in de binnenstad en de schilwijken is niet aantrekkelijk wanneer er geen plan komt om de aantastingen aan de achterzijde van woningen aan te pakken of nieuwbouw op binnenplaatsen te voorkomen. De recente bouwplannen voor de binnenplaats van het Pythagorascomplex aan de Louïse Henriëttestraat laten zien dat zo'n plan noodzakelijk is.

Afb. 3. Achterkant van de Wibra in de Pelsterstraat, woonhuis van de kunstenaar H.N Werkman van 1912 tot 1930. Van 1912 tot 1922 was daar zijn drukkerij gevestigd. (foto: Bob van Dijk)

Activiteitenagenda

Op 13 oktober 2015 organiseert het bestuur van de Vrienden van de Stad een avond over het onderwerp **Veranderingen in de Hoekstraat/Muurstraat/Vishoek door het verdwijnen van de prostitutiepanden per 1 januari aanstaande.**

Sprekers zijn

de heren Guust Baartmans, Jasper Schweigman, Remko Veenstra en Ron Torenbosch, allen betrokken bij het transitieproces in de genoemde straten.

De bijeenkomst vindt als gebruikelijk plaats in **Het HeerenHuis, Spilsluizen 9** en begint om **20.00 uur**. U bent van harte welkom. Voor deze lezing is aanmelding vooraf niet nodig.

(In dit Vriendenbulletin vindt u een verslag van een avond belegd door de gemeente, waarop bewoners van de straten hun wensen en ideeën over de straten na het vertrek van de prostitutie naar voren hebben gebracht.)

Wachtwoord Vindicat

Hein Bekenkamp (eindredactie),
Vindicat atque Polit, € 30,00

Het oudste studentencorps in Nederland bestaat 200 jaar en zetelt in Groningen: *Vindicat atque Polit*. Ter gelegenheid van dit veertigste lustrum is dit gedenkboek verschenen dat een uitvoerige beschrijving van de geschiedenis van het roemruchte studentencorps biedt. Het boek is rijkelijk voorzien van afbeeldingen en fraai uitgevoerd in een lederen omslag.

Groninger kermis

Henk Werk,
Free Musketeers, € 29,95

De Meikermis, in 1855 in de plaats gekomen van voorjaars- en najaarskermis, en vanaf 1886 de kermis tijdens Gronings Ontzet, zijn onlosmakelijk verbonden met de stad Groningen. Veel veranderde. Carroussels worden niet meer door stoom aangedreven en reizende schouwburgen, variététheaters en bioscopen zijn ver-

dwenen. Mensen met sterk afwijkende lichaamsbouw worden niet meer blootgesteld aan nieuwsgierige blikken van kermisgangers. Exploitanten van vlooienspelen sloten hun theaters door gebrek aan op mens levende vlooiën. Wild vermaak, schiettenten, spelletjes en kermisgebak bleven. Stadgers moesten tijdens epidemieën en in de Eerste Wereldoorlog de stad uit voor kermisvertier. Dwingende maatregelen van de Duitse bezetter beperkten het aantal kermissen in de Tweede Oorlog tot drie kleinschalige evenementen. Henk Werk beschrijft het langdurige gevecht van drankbestrijders en protestanten tegen de in hun ogen zedenbedervende kermis.

De Papiermolen – openluchtbad

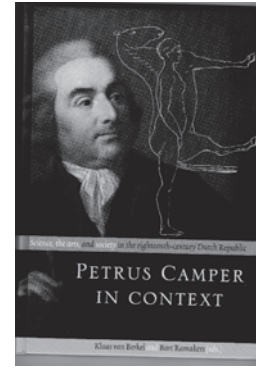
60 jaar zwemmen in De Papiermolen/ en Helperzwembad
 90 jaar zwemmen in het Helperzwembad

Rijk-geïllustreerd boekje met prachtige archieffoto's en veel informatie over de Stad-Groninger zwembaden De Papiermolen en het Helperzwembad, die beide een jubileum te vieren hebben.
 € 9,95

Petrus Camper in context Science, the arts, and society in the eighteenth-century Dutch Republic

Klaas van Berkel en Bart Ramakers (eds.)

"a meteor of spirit, science, talent and activity" thus Goethe described Petrus Camper (1722-1789). Goethe's words contain all the elements that make Camper such a fascinating figure in the history of science and the arts in the 18th century Dutch Republic. This volume sheds new light on Camper's versatility, engagement, and charisma in all fields and disciplines he ventured into and published on. It not only addresses his scientific activities, findings, and opinions, but also delves into his careers at the universities of Franeker, Amsterdam, and Groningen, his travels, relationships, friendships, and feuds, as well as the ways he communicated his wide-ranging research.

Oldambster tichelwerken

K. B. Haan, € 35,00

In Oldambster tichelwerken beschrijft de auteur een twintigtal steen- en pannenfabrieken op de Oost-Groninger klei in de periode van 1571 tot 1981. Van het oeroude ambacht worden de vele aspecten belicht, zoals de eigenaren van de tichelwerken en later steenfabrieken. Wat voor lieden waren dat? Hoe verwierven zij hun vaardigheden en hoe bedreven zij hun ondernemerschap? Wie werkten er in de fabrieken en wat was hun sociale achtergrond? De steenfabrieken wisselden nog wel eens van eigenaar met alle wederwaardigheden van dien.

Bestuurssamenstelling

T. van der Meulen
(voorzitter)
C. J. A. Wessels,
(secretaris)
J. van der Laan
(penningmeester)
P. J. E. Bootsma
M. L. Hintzbergen
E. M. Meisner
C. Slothouber
M. J. A. Vooijs
D.-A. Walsma

Hoe wordt u donateur?

U kunt u als donateur van de Vrienden van de Stad Groningen opgeven bij onderstaand correspondentieadres

Postbus 296
9700 AG Groningen

of via de website:
www.vriendenstadgroningen.nl
e-mail:
info@vriendenstadgroningen.nl

Bank: NL06 INGB 0000 4473 73

Minimum donatie
€ 15,00 per jaar

De Stichting Vrienden van de Stad Groningen,

De stichting is opgericht in 1984 en komt op voor de ruimtelijke kwaliteit van de stad Groningen.

De doelstellingen zijn kort samengevat:

- Wij zetten ons in voor een goede ruimtelijke kwaliteit. Dat betekent dat zowel gebruikswaarde, belevingswaarde als de toekomstwaarde gewaarborgd worden.
- Rekening houdend met hedendaagse en zo mogelijk toekomstige ontwikkelingen zetten we in op het respectvol benaderen van de historisch gegroeide architectonische en stedenbouwkundige inrichting van de ruimte.
- Onze aandacht gaat vooral uit naar de binnenstad (gebied binnen de voormalige stadswallen). Het handhaven en verbeteren van de ruimtelijke kwaliteit is daar een extra lastige opgave, terwijl dit gebied wel bepalend is voor de identiteit van de stad als geheel.

Hoe willen we dat bereiken?

- Door bij te dragen aan de meningsvorming over architectuur en openbare ruimte d.m.v. het organiseren van lezingen, debatten en excursies
- Door het volgen van en reageren op ontwikkelingen.

G r o e n i n g a

